

25. YILLIK TECRÜBENİN ARDINDAN TÜRK KENEŞİ BÜNYESİNDEKİ ÜLKELERDE ORTAK EĞİTİM İLİŞKİLERİ VE İŞ BİRLİKLERİ

ORASAM
ORTA ASYA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları: 226

ORASAM Raporları Dizisi No: 3

**25 YILLIK TECRÜBENİN ARDINDAN
TÜRK KENEŞİ BÜNYESİNDEKİ ÜLKELERDE
ORTAK EĞİTİM İLİŞKİLERİ
VE İŞ BİRLİKLERİ**

Proje Ekibi

Doç. Dr. Hakan DÜNDAR

Prof. Dr. Akmatkali ALİMBEKOV

Prof. Dr. Nurbübü ASİPOVA

Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ

Doç. Dr. Murat GÖKALP

Öğr. Gör. Dr. Kadian BOOBEKOVA

2018

KTMÜ / Bişkek

УДК 001
ББК 72
Ж 94

Ж 94 **25 Yıllık Tecrübenin Ardından Türk Keneşi Bünyesindeki Ülkelerde Ortak Eğitim İlişkileri ve İş Birlikleri.** Hazırlayanlar Doç. Dr. Hakan DÜNDAR, Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV, Prof. Dr. Nurbübü ASİPOVA, Doç. Dr. Yücel ÖKSÜZ, Doç. Dr. Murat GÖKALP, Öğr. Gör. Dr. Kadian BOOBЕКOVA. Bışkek, 2018. 24 s.

ISBN 978-9967-9112-4-6

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yönetim Kurulu'nun 01.11.2017 tarih ve 2017-23.181 Nolu kararı ile yayınlanmıştır.
KTMÜ Cengiz AYTMATOV Kampüsü, Cal, Bışkek.

25 жылдык тажрыйбанын негизинде Түрк Кеңешинин алкагындагы өлкөлөрдүн орток илимий байланыштары жана биргеликте аткарылган иштери.

Кыргыз-Түрк «Манас» университетинин башкармалыгынын № 2017-23.181 чечими боюнча чыгарылды. Чыгарууга 01.11.2017 кол коюлду.
Бишкек ш., Жал к.р., КТМУнун Ч. Айтматов атындагы кампусу.

Ж 1401010000-18
ISBN 978-9967-9112-4-6

УДК 001
ББК 72
© КТМУ, 2018

ORTA ASYA ARAşTIRMALARI MERKEZİ (ORASAM)

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi bünyesinde 30 Aralık 2010 tarihinde kurulan Orta Asya Araştırmaları Merkezi (ORASAM), Orta Asya'daki gelişmelerin yakından izlenebilmesi ve derinlemesine anlaşılabilmesi için öncelikle Kırgızistan olmak üzere tüm bölgeyi kapsayan çalışmalar yürütmektedir. Bu çerçevede Orta Asya ile ilgili projeler yürütmekte, kitap ve çalışma raporları hazırlamaktadır. Ayrıca bölge içi ve dışından yetkililer ve akademisyenler ile toplantı ve seminerler düzenlemekte, aynı alanda çalışan kurum ve kuruluşlarla işbirlikleri gerçekleştirmekte, araştırma amacıyla Kırgızistan'a gelen akademisyenlere çalışmaları için gerekli desteği vermektedir. ORASAM'ın internet sitesinde (orasam.manas.edu.kg) dört dilde (Kırgızca, Türkçe, İngilizce ve Rusça) bölge ülkeleri hakkındaki haberler ile Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi mensuplarının makale ve yorumlarına yer verilerek, Orta Asya'nın kavranmasına katkı sağlanmaktadır.

TAKDİM

1991 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Özbekistan'ın bağımsızlığına kavuşmasıyla Türkiye ve bu kardeş ülkeler arasında yeniden bağlar kurmak için değerli bir fırsat doğdu. Ortak bir geçmişe, aynı dil ve kültür hazinesine sahip altı bağımsız Türk devleti yeni yüzyıla birlikte hazırlanma arzusuyla, Gaspıralı'nın tespit ettiği "dilde, fikirde, işte birlik" hedefine uygun olarak, işbirliğini geliştirmek için 1992 yılında "*Türkçe Konuşan Devletler, Devlet Başkanları Zirveleri*" ile yola çıktılar ve süreç içinde bu ülkeleri bir araya getiren ortak etkinlikler, işbirlikleri ve kuruluşların temellerini attılar.

25 yılı geride bıraktığımız bu süreçte; 12 Temmuz 1993'te kurulan ve "ortak kültüre sahip Türk Halklarının gönül birlikteliğini ve kardeşliğini güçlendirmek, ortak Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmak ve dünyaya tanıtmak için" çalışan *Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı* (TÜRKSOY) ilk teşkilat olma onuruna sahiptir. 21 Kasım 2008'de *Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi*'nin (TÜRKPA) kurulması ilişkilerin siyasi bir boyuta taşınarak, istikrarlı bir zemine oturtulması için atılan anlamlı bir adım olmuştur. 2010 yılında *Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi*, kısaca *Türk Konseyi* veya *Türk Keneşi* (TDİK) adlı kurumun kurulmasıyla Türk devletleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi kalıcı bir zemine taşınmıştır. 20 Ekim 2011'de Türk Konseyinin himayesi altında *Türk Dili Konuşan Ülkeler Ortak İş Konseyi* (Türk İş Konseyi), 23 Ağustos 2012'de *Türk Kültür ve Mirası Vakfı*, *Uluslararası Türk Akademisi*, 29 Mart 2013'te *Türk Üniversiteler Birliği*, 25 Ocak 2013'te *Avrasya Askerî Statülü Kolluk Kuvvetleri Teşkilâtı* (TAKM) kurulmuştur.

Bu ortak kuruluşların yanı sıra Türkiye ve Türk cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin derinleşip kök salması ve geleceğe birlikte yürüyecek nesillerin yetiştirilmesi için ortak üniversiteler de kurulmuştur. 31 Ekim 1992 tarihinde Kazakistan-Türkiye ikili ilişkileri çerçevesinde *Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi*'nin kurulma kararı alınmış ve iki ülkenin bu ortak üniversitesi 15 Ekim 1993 yılında Kazakistan'ın Türkistan şehrinde kurulmuştur. Ardından 30 Eylül 1995 tarihinde Kırgızistan-Türkiye ikili ilişkileri çerçevesinde imzalanan anlaşmayla Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi* (KTMÜ) kurulmuştur.

Geride bıraktığımız çeyrek asırda atılan adımlar, gerçekleştirilen etkinlikler ve işbirlikleri sayesinde temelleri atılıp işlerlik kazandırılan kuruluşlardan biri olan, iki kardeş ülkenin ortak üniversitesi *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi*'nde hazırlanan bu raporu, atılan adımların kalıcı olması ve ortak bir geleceğin kurulabilmesi temennisiyle okurlara takdim etmekten onur duyuyorum.

Prof. Dr. Sebahattin BALCI

KTMÜ Rektörü, Bişkek, 2017

İCİNDEKİLER

TAKDİM	5
1. GİRİŞ.....	7
A. BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ	7
B. ÜLKELERDE AÇILAN ÖĞRETİM KURUMLARI	9
C. ANLAŞMALAR	11
D. DİĞER İŞBİRLİKLERİ.....	11
2. TÜRKİYE–AZERBAYCAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ	14
BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ	14
3. TÜRKİYE – KAZAKİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ	14
BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ	15
4. TÜRKİYE – KIRGIZİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ	15
5. TÜRKİYE - ÖZBEKİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ	17
BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ	17
6. TÜRKİYE – TÜRKMENİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ	18
7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME	19
8. KAYNAKLAR	23

TÜRKİYE VE TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ EĞİTİM İLİŞKİLERİ

1. GİRİŞ

Türkiye, Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Türk Cumhuriyetlerini tanıyan ilk ülke olmuştur. Türkiye, Türk Cumhuriyetleri ile gerek akrabalık bağları gerekse tarihi ve kültürel bir sorumluluk ile pek çok konuda işbirliği ve ilişkilerini çok kısa zamanda geliştirmiştir.

Türkiye; Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin bağımsız, siyasi ve ekonomik istikrara sahip, kendi aralarında ve komşularıyla işbirliği içinde, uluslararası toplumla bütünleşmiş ve demokratik değerleri benimsemiş devletler olarak varlıklarını sürdürmelerini desteklemek adına Türk Cumhuriyetleri ile Kültür, sanat, din, eğitim, bilim ve teknik, sağlık, tarım ve kırsal alt yapı, çevre, çalışma, sosyal güvenlik ve istatistik alanlarında işbirliği anlaşmaları ve protokoller imzalamıştır. Bu anlaşma ve protokoller gereği de pek çok uygulama ve işbirlikleri geliştirilmiştir. Türkiye 1990 yılından bu yana Türk Cumhuriyetleri ile yukarıda sayılan alanlarda işbirliklerini pek çok alanda sürdürmektedir. Bu işbirliği ve ilişkilerin başında da eğitim faaliyetleri gelmektedir. Tarihsel süreç içinde yapılan bu işbirlikleri aşağıda yer verilen dört başlık altında anlatılmaya çalışılacak ve genel bilgilerden sonra her bir ülke ile Türkiye arasındaki eğitim işbirlikleri ayrı ayrı verilmeye çalışılacaktır. Son bölümde ise eğitim alanında gerçekleştirilen işbirlikleri ile ilgili genel bir değerlendirilme yapılacaktır. Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki eğitim işbirliklerini;

- A. Büyük Öğrenci Projesi,
- B. Ülkelerde Açılan Öğretim Kurumları
- C. Anlaşmalar
- D. Diğer İşbirlikleri başlıkları altında toplamak mümkündür.

A. BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ

1992–1993 öğretim yılı itibarıyla, Türk Cumhuriyetlerinin ve Türk Topluluklarının eğitim düzeylerini yükseltmek, yetişmiş insan gücü ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olmak, Türkiye dostu, genç bir nesil yetiştirmek ve Türk Dünyası ile kalıcı kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak, Türk Dünyasında yer alan ülkeleri, bu ülkelerin kendi aralarındaki ilişkileri geliştirerek bir büyük şemsiye oluşturmak amacıyla Büyük Öğrenci Projesi uygulamaya konulmuştur. Türk dünyası ile kalıcı bir kardeşlik ve dostluk köprüsü kurmak amacıyla 1992 yılında 5 ülkeyle (Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan) başlatılan Büyük Öğrenci Projesi (BÖP) zamanla 57 devlet ve topluluğun dâhil olduğu bir burs programı niteliği kazanmıştır.¹²

Projenin başladığı ilk yıllarda Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin seçiminin sağlıklı yapılamadığı düşüncesiyle 1994 yılından itibaren Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Sınavı (TCS) ile öğrenci seçimi yapılmaya başlanmış olup, sınav yapılamayan ülkelerde ise öğrenci seçimi Seçici Kurullarca yapılmıştır. Proje kapsamında, yükseköğrenim görmek amacıyla Türkiye’

¹ MEB, 2009, Büyük Öğrenci Projesinin Değerlendirilmesi(1992-2008), Ankara

²Yalçın, S., Ayhan, M., Ünal, M. ve Karakaş, H. (2014). Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu. Kalkınma Araştırmaları Merkezi, Ankara.

ye gelen öğrencilerin burs, barınma, kitap, kırtasiye, giyim, üniversite katkı payı, ikamet tezkeresi bedeli ve tedavi gideri gibi ihtiyaçları Milli Eğitim Bakanlığınca (MEB) karşılanmıştır. Aşağıda Büyük Öğrenci Projesi kapsamında 1992-2012 yılları arasında Türkiye’ ye gelen öğrenci sayılarına yer verilmiştir. 2012 yılından itibaren Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığınca ortak burs programı olan “Türkiye Bursları” kapsamında kabul edilmişlerdir.

Tablo1. Öğrencilerin Sayısal Dağılımı*

ÜLKE ADI	ÖĞRETİM YILI	VERİLEN KONTENJAN	KULLANILAN KONTENJAN	KULLANILMAYAN KONTENJAN	BURSU KESİLEN	MEZUN	ÖĞRENİM GÖREN
AZERBAYCAN	1992-2012	5278	4148	1130	1931	1604	604
KAZAKİSTAN	1992-2012	5221	3721	1500	2134	1132	448
KIRGIZİSTAN	1992-2012	5367	3404	1963	1932	896	570
ÖZBEKİSTAN	1992-2012	3225	1886	1339	1495	291	100
TÜRKMENİSTAN	1992-2012	5267	4367	900	2108	1733	521
TACİKİSTAN	1992-2012	713	458	255	292	115	51
MOĞOLİSTAN	1992-2012	873	823	50	329	239	255
TOPLAM		25.944	18.807	7.137	10.221	6.010	2.549

*Veriler 31.12.2012 tarihi itibari ile dir. Bu tarihten sonra Türkiye Bursları kapsamında veriler YTB tarafından arşivlenmektedir. Aşağıda bu bilgilere de yer verilecektir. Kaynak: MEB, 2016

Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde; Türk Cumhuriyetleri ile Tacikistan ve Moğolistan’a 31.12.2012 tarihine kadar yükseköğrenim için 25.944 devlet bursu kontenjanı verilmiş, bu kontenjanın 18.807’si kullanılmış ve bu öğrencilerden 6010’u mezun olarak ülkelerine dönmüştür. Bu tarih itibariyle Türkiye yükseköğrenim kurumlarında 2549 öğrenci bulunmaktadır.

5978 Sayılı Kanun gereğince; Avrupa Birliği çerçevesinde yürütülen projeler ile Yükseköğretim Kurulu ve üniversiteler hariç olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarınca Türkiye’ de eğitim görmesi uygun görülenlerle, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Türkiye’ ye gelen öğrencilerle ilgili iş ve işlemler 31.12.2012 tarihinde Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığına devredilmiş olup, ilgili Başkanlıkça Türkiye Bursları kapsamında yürütülmektedir. Aşağıda 2013-2015 yılları arasında Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilere ilişkin istatistiki bilgilere yer verilmiştir.³

Tablo 2. YTB tarafından verilen öğrenci bursları

Ülkeler	2013	2014	2015
Azerbaycan	160	149	146
Kazakistan	122	155	133
Kırgızistan	100	103	108
Özbekistan	53	70	62

³YTB 2016, Türkiye Ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Eğitim İşbirliği (KTMÜ ORASAM Proje Raporuna İlişkin Veriler)

Türkmenistan	63	81	81
Genel Toplam	498	558	530

2013 yılından itibaren Türkiye, Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencileri Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından verilen Türkiye Bursları ile istihdam etmektedir. Bu kapsamda Tablo 2’ de de görüldüğü gibi Kırgızistan, Kazakistan, Azerbaycan, Türkmenistan ve Özbekistan’ dan 2013-2015 yılları arasında toplam 1586 öğrenci Türkiye Burslarından faydalanmıştır.

Başlangıç aşamasında Türk Cumhuriyetlerinden yükseköğrenim öğrencilerinin yanında ortaöğretim öğrencisi de gelmiştir. Gelen 1844 öğrenci ortaöğretim kurumlarına yerleştirilerek öğrenimlerini tamamlamaları sağlanmıştır. Ortaöğretimden öğrenci kabulü 2003 yılı itibari sonlandırılmıştır. Aşağıda 2003 yılına kadar ortaöğretime kabul edilen öğrenci sayıları yer almaktadır.⁴

Tablo 3. Orta Öğrenim Gören Öğrencilerin Sayısal Dağılımı

ÜLKE ADI	VERİLEN KONTENJAN	GELEN		DÖNEN	
		KULLANILAN KONTENJAN	KULLANILMAYAN KONTENJAN	BURSU KESİLEN	MEZUN OLAN
AZERBAYCAN	604	311	293	113	198
KAZAKİSTAN	620	179	441	124	55
KIRGIZİSTAN	672	140	532	63	77
ÖZBEKİSTAN	682	338	344	315	23
TÜRKMENİSTAN	1035	876	159	339	537
GENEL TOPLAM	3613	1844	1769	954	890
				1844	

B. ÜLKELERDE AÇILAN ÖĞRETİM KURUMLARI

Orta Asya Cumhuriyetlerinde; MEB tarafından açılan temel eğitim, ortaöğretim, yükseköğretim kurumları ile Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezleri ve Yaygın Mesleki Eğitim Merkezleri bulunmaktadır.

Eğitim Kurumları

Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında eğitim alanındaki işbirliğini geliştirmek, yurtdışında yaşayan vatandaşların çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, bu ülke ve toplulukların eğitim öğretimlerine yardımcı olmak, Türkçenin ve Türk kültürünün yaygınlaştırılmasını sağlamak ve bu ülkelerin ihtiyacı olan ara elamanlarını yetiştirmek amacıyla MEB iş birliğinde eğitim- öğretim kurumları açılmıştır.

⁴ MEB 2016, Türkiye Ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Eğitim İşbirliği (KTMÜ ORASAM Proje Raporuna İlişkin Veriler)

Tablo 4. Yönetici ve Öğretmenlerin Sayısal Dağılımı*

ÜLKE	OKUL/MERKEZ ADI	ÖĞRETMEN	İDARECİ SAYISI
AZERBAYCAN	Bakü Türk İlkokulu	58	7
	Bakü Türk Ortaokulu		
	Bakü Türk Anadolu Lisesi		
	Bakü Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi	1	1
KIRGIZİSTAN	Kırgız Türk Anadolu Lisesi	42	8
	Kırgız Türk Anadolu Kız Meslek Lisesi		
	Bişkek Türk Ortaokulu		
	Bişkek Türk İlkokulu	25	2
	Bişkek Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi		
ÖZBEKİSTAN	Taşkent Türk İlkokulu	12	2
	Taşkent Türk Ortaokulu		
TÜRKMENİSTAN	Aşkabat Türk İlkokulu	67	7
	Aşkabat Türk Ortaokulu		
	Aşkabat Türk Anadolu Lisesi		
	Aşkabat Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi	6	1
TOPLAM		214	29

*(Ekim 2015 tarihi itibarıyla), Kaynak: MEB, 2016

Türk Cumhuriyetlerinde açılan eğitim öğretim kurumlarında 2015–2016 eğitim öğretim yılı başı itibarıyla; MEB tarafından görevlendirilen 29 yönetici, 214 öğretmen olmak üzere toplam 243 kişi görev yapmakta olup, toplam 6667 öğrenci ve kursiyer bulunmaktadır.

Tablo 5. MEB Tarafından Açılan Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Sayısal Dağılımı

ÜLKELER	OKUL / MERKEZ ADI	ÖĞRENCİ SAYISI
Azerbaycan	Bakü Türk İlkokulu	730
	Bakü Türk Ortaokulu	411
	Bakü Türk Anadolu Lisesi	462
	Bakü Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi	311
Kırgızistan	Bişkek Türk İlkokulu	250
	Bişkek Türk Ortaokulu	162
	İmam Hatip Ortaokulu	25
	Kırgız Türk Anadolu Lisesi	196
	Kırgız Türk Anadolu Kız Meslek Lisesi	197
	Bişkek Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi	1681
Özbekistan	Taşkent Türk İlkokulu	100
	Taşkent Türk Ortaokulu	65
Türkmenistan	Aşkabat Türk İlkokulu	732
	Aşkabat Türk Ortaokulu	416
	Aşkabat Türk Anadolu Lisesi	257
	Aşkabat Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi	223
TOPLAM		6218

Kaynak: MEB, 2016

2014–2015 eğitim öğretim yılı sonu itibariyle; İlk ve Ortaöğretim Kurumlarından 6110 öğrenci mezun edilmiş olup, Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezlerinden 35124, Yaygın Mesleki Eğitim Merkezlerinden 7354 kursiyere çeşitli seviyelerde ve branşlarda sertifika verilmiştir.

Yükseköğretim Kurumları

Türkiye, Türk Cumhuriyetlerinde; Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi ve Kırgızistan - Türkiye Manas Üniversitesi olmak üzere iki ortak üniversite açmış ve 28 Ağustos 2015 tarihi itibari ile Türkmenistan’ da Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi adında bir üniversite kurulması konusunda ortak anlaşma yapılmıştır.

C. ANLAŞMALAR

Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkiler, Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarına kavuşmalarının hemen ardından imzalanan protokoller ve sonrasında hayata geçirilen anlaşmalar gereğince yürütülmektedir. Türkiye ile;

Azerbaycan arasındaki eğitim ilişkileri, Azerbaycan Eğitim Bakanlığı ile 1 Aralık 2000 tarihinde imzalanan ve halen yürürlükte olan “Eğitim İşbirliği Anlaşması”

Türkmenistan arasındaki eğitim ilişkileri, 18.11.1996 tarihinde imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkmenistan Bilim Bakanlığı ve Devlet Senet Birleşliği Başkanlığı Eğitim ve Öğretim Alanlarında İşbirliği Protokolü”

Kazakistan arasındaki eğitim ilişkileri, 04.03.1997 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı Arasında imzalanan “Eğitim İş Birliği Anlaşması”

Kırgızistan arasındaki eğitim ilişkileri, Bişkek’te 28 Haziran 1996 tarihinde imzalanan “Eğitim İşbirliği Anlaşması”

Özbekistan arasındaki eğitim ilişkileri, 22 Eylül 1994 tarihinde “Eğitim, Uzman Değişimi ve Yetiştirilmesi Alanlarında İşbirliğinin Daha da Geliştirilmesi Hakkında Antlaşma” ile yürütülmektedir.

Ayrıca, Türkiye ile Azerbaycan arasında 8’inci, Türkmenistan ile 5’inci, Kazakistan ile 8’inci, Kırgızistan ile 9’uncu, Özbekistan ve Tacikistan ile 4’üncü Daimi Komisyon Tutanakları imzalanmıştır.

D. DİĞER İŞBİRLİKLERİ

Türkiye İle Türk Cumhuriyetleri Arasında, Büyük Öğrenci Projesi, Eğitim Kurumları ve Yapılan Anlaşmalar dışında eğitimcilerin eğitimi seminerleri, öğretim materyalleri desteği ve kardeş okullar ve YÖK tarafından uygulamaya konulan Mevlana Programı gibi farklı işbirlikleri de yapılmış ve bu uygulamalar karşılıklı olarak devam etmektedir. Aşağıda bu işbirliklerine ilişkin kısa bilgilere de yer verilmiştir.

Türk Dünyası Edebiyatı Kitabı

29 Eylül-3 Ekim 1992 tarihleri arasında Bişkek’te yapılan “Türk Cumhuriyetleri Eğitim Bakanları ve Türk Halkları Temsilcileri II. Konferansı” nda, edebiyat ve tarihte ortak program

hazırlanması amacıyla bir komisyon kurulması ve çalışma prensipleri ile süresinin belirlenmesi kararı alınmıştır. Bu karar gereği, Türk Cumhuriyetlerinden edebiyatçıların da katılımı ile oluşturulan komisyonca MEB iş birliğinde Ortak Türk Edebiyatı Lise Ders Kitabı hazırlanmıştır. Bu kitap “**Türk Dünyası Edebiyatı**” adı altında TİKA tarafından basılarak Türk Cumhuriyetlerine gönderilmiştir.

Eğiticilerin Eğitimi Projesi

MEB ile TİKA işbirliğinde yürütülmekte olan Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğiticilerin Eğitimi Projesi kapsamında;

- Kazakistan’dan 2012 yılında 120, 2013 yılında 61, 2014 yılında 62, 2015 yılında 68 ve 2016 yılında 44 eğitimciye,
- Türkmenistan’dan 2013 yılında 68, 2014 yılında ise 41 eğitimciye,
- Özbekistan’da 2014 yılında 100 personele,
- Tacikistan’da 2014 yılında 150 kişilik servis ve mutfak personeline eğitim verilmiştir.

Aynı zamanda; **Teknik Destek Projesi** kapsamında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Tacikistan’a 107.991 Dolar tutarında 9475 adet eğitim araç gereç gönderilmiştir.

Türkiye’ de Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı yurtlarda, yabancı uyruklu statüsündeki öğrencilere her yıl mevcut boş yatak sayısı üzerinden %1 oranında kontenjan ayrılmaktadır.

Uluslararası İmam Hatip Öğrencileri projesi kapsamında; MEB ile Türkiye Diyanet Vakfı arasında imzalanan protokole istinaden, Türkiye’deki Uluslararası Anadolu İmam Hatip Liselerinde, Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Tacikistan ve Moğolistan’dan Devlet Parasız Yatılı statüsünde 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibariyle 119 öğrenci öğrenim görmektedir. Latin Alfabesine geçme kararı alan Azerbaycan’a ders kitaplarının basımı konusunda yardımcı olunmuştur. Bu kapsamda, 450.000 kitap bastırılmış ve ders kitaplarının basımında kullanılmak üzere 250 ton kâğıt ile birlikte Azerbaycan’a gönderilmiştir. Türkmenistan Bilim Bakanlığınca talep edilen 37 çeşit ders kitabının tamamı MEB, Başbakanlık Tanıtma Fonu Başkanlığı, Türkiye Diyanet Vakfı ve TİKA tarafından Latin harfleri ile bastırılmış ve toplam 3.945.000 kitap ilgili ülkeye gönderilmiştir. 1992-2011 yılları arasında her yıl Temmuz–Ağustos aylarında Türk Cumhuriyetleri ile Bağımsız Türk Topluluklarından davet edilen öğretmenlere yönelik “**Türk Kültürünü ve Millî Eğitim Sistemini Tanıtma Seminerleri**” düzenlenmiştir. Bu seminerlere Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Moğolistan’dan 1072 kursiyerin katılımı sağlanmıştır.

MEB tarafından Türk Cumhuriyetleri ile eğitim işbirliklerini geliştirme adına **Kardeş Okul Projesi** uygulaması başlatılmış ve uygulanan bu proje kapsamında 248 okul arasında kardeş okul eşleştirmesi yapılmıştır. Bu okullar arası ilişkilerin geliştirilmesine çalışılmaktadır. Aynı zamanda Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye’ ye gelen öğrencilerin Türkiye’de bulundukları süre içinde Türk ailesinin sosyal, kültürel, ekonomik yapısını, gelenek ve göreneklerini öğrenmesi, Türkiye Türkçesinin öğrenme sürecine pratik yapılmasının geliştirilmesi amacıyla uygulamaya konulan “**Dost Aile Projesi**”nden 545 aile ile 924 öğrencinin yararlanması sağlanmıştır.

Mevlana Değişim Programı

Türkiye tarafından, yurtdışındaki yükseköğretim kurumları ile işbirliğini geliştirme adına geliştirilen Mevlana Değişim Programı 23 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu program kapsamında 2013-2014 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye ile yurtdışındaki yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimi devam etmektedir. Mevlana Değişim Programı kapsamında Türk Cumhuriyetleri ile yapılan protokol ve değişim sayıları aşağıda verilmiştir.⁵

Tablo 6. Mevlana Değişim Programı Protokol Sayısı

Ülkeler	Protokol Sayısı
Azerbaycan	397
Kazakistan	203
Kırgızistan	204
Toplam	804

Mevlana Değişim Programı kapsamında, 2011 yılından itibaren Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan’ dan yükseköğretim kurumları ile öğrenci ve öğretim elemanı hareketliliğine ilişkin olarak tablo 6’ da da görüldüğü gibi toplam 804 protokol imzalanmıştır.

Tablo 7. Mevlana Değişim Programı Kapsamında Genel Değişim Sayıları

Değişim Türü	2013-2014	2014-2015	2015-2016	Toplam
Türkiye’ ye Gelen Öğrenci	238	363	599	1200
Türkiye’ ye Gelen Öğretim Elemanı	48	155	141	344
Türkiye’ den Giden Öğrenci	29	74	199	302
Türkiye’ den Giden Öğretim Elemanı	140	0	0	140
Toplam	455	592	939	1986

Kaynak: YÖK, 2016

Tablo 7’ de de görüldüğü gibi 2013-2014 öğretim yılından itibaren Kırgızistan, Kazakistan ve Azerbaycan ile Türkiye arasında öğrenci ve öğretim elemanı değişimleri gerçekleşmektedir. Bu kapsamda Toplamda Türkiye’ ye 1200 öğrenci geldiği ve Türkiye’ den 302 öğrencinin bu ülkelere gittiği görülmektedir. Yine Mevlana Değişim Programı ile Türkiye’ ye 344 öğretim elemanın geldiği ve Türkiye’ den 140 öğretim elemanının bu ülkelere gittiği görülmektedir. 2014-2015 öğretim yılında Türkiye’ den öğretim elemanı hareketliliğinin olmaması ise yönetmelik değişikliğine dayalı programın geçici süre ile öğretim elemanı başvurusuna kapalı olmasıdır. Ancak 2016 yılı itibari ile Mevlana Değişim Programının öğretim elemanı ile ilgili başvuru koşullarında ilgili kurumlarla proje ve işbirlikleri şartı zorunlu hale getirilmiştir.⁶

Türk Cumhuriyetleri ile eğitim işbirlikleri konusunda verilen genel bilgilerden sonra aşağıda her bir ülke ile yapılan işbirlikleri “anlaşmalar, eğitim kurumları ve büyük öğrenci projesi” başlıkları altında açıklanmıştır. Ayrıca aşağıda, her bir ülke ile ilgili işbirliklerinin ardından hedeflenen işbirlikleri, gerçekleşme oranları, deneyim ve uygulamalara dayalı önerilerin yer aldığı son “Genel Değerlendirme” bölüm yer almaktadır.

⁵ YÖK 2016, Türkiye Ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Eğitim İşbirliği (KTMÜ ORASAM Proje Raporuna İlişkin Veriler)

⁶<http://www.yok.gov.tr/web/mevlana>

2. TÜRKİYE–AZERBAYCAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ

30 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan Azerbaycan ile Türkiye’ nin eğitim ilişkileri 1992 yılı başında MEB yetkililerinden oluşan heyetin Türk Cumhuriyetlerine yaptıkları ziyaret ve bu ziyarette iş birliği konularının genel kapsamını belirleyen ön protokollerin imzalanması ile başlamıştır. Daha sonraki süreçlerde gelişen eğitim ilişkileri sonucunda Azerbaycan Tahsil Nazırlığı ile MEB arasında en son 1 Aralık 2000 tarihinde eğitim ve bilim alanlarında iş birliği protokolü imzalanmıştır. En son eğitim alanında yürüten işbirliği 25 Kasım 2014 tarihinde yenilenmiştir.

EĞİTİM KURUMLARI

Bakü Türk İlkokulu, Ortaokulu ve Anadolu Lisesi

Bakü’de yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının ilköğretim çağındaki çocuklarının temel eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla iki ülke Cumhurbaşkanları arasında imzalanan Protokol gereğince 14.08.2000 tarihinde Bakü Türk Anadolu Lisesi bünyesinde Bakü Türk İlköğretim Okulu açılmış ve 2000–2001 eğitim-öğretim yılında faaliyetine başlamıştır. 2007–2008 eğitim-öğretim yılında ilk mezunlarını veren okuldan 2007–2015 yılları arasında **827** kişi mezun olmuştur. 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle de Bakü Türk İlkokulu’nda 730, Ortaokulda ise 411 öğrenci öğrenim görmektedir. Bakü Anadolu Lisesinde ise 1997-2015 yılları arasında toplam 1021 öğrenci mezun verilmiş olup, 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle de 462 öğrenci öğrenim görmektedir. Bakü’ de Türkiye Türkçesini öğretmek amacı ile kurulmuş olan Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezinde, 1995–2015 yılları arasında 1926 kişiye çeşitli seviyelerde sertifika verilmiş olup 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle de 311 kursiyer öğrenim görmektedir.

Azerbaycan’da bulunan eğitim-öğretim kurumlarında 2015-2016 eğitim-öğretim yılı başı itibariyle 72 T.C. vatandaşı, 16 Azeri uyruklu toplam 88 öğretmen görev yapmaktadır.

BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ

Büyük Öğrenci Projesi kapsamında; Azerbaycan’a 1992-2012 yılları arasında yükseköğrenim için 5278 devlet bursu kontenjanı verilmiş, bu kontenjanın 4148’i kullanılmış ve bu öğrencilerden 1604’ü mezun olarak ülkelerine dönmüştür. 2013-2015 yılları arasında Türkiye burslarından 455 Azeri öğrenci faydalanmıştır.⁷

3. TÜRKİYE – KAZAKİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ

16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan Kazakistan Cumhuriyeti ile eğitim ilişkileri, 1992 yılı başında MEB yetkililerinden oluşan heyetin Kazakistan’a yaptıkları ziyaret ve bu ziyarette eğitim iş birliği konularının genel kapsamını belirleyen ön protokollerin imzalanması ile başlamıştır. Türkiye Kazakistan Eğitim İlişkileri 04/03/1997 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Kazakistan Cumhuriyeti Eğitim ve Bilim Bakanlığı Arasında imzalanan Eğitim İş Birliği Anlaşmasına göre şekillenmektedir. Ayrıca iki ülke arasında gelişen işbirliği ve eğitim süreçlerindeki değişime dayalı olarak da 25 Eylül 2014 tarihinde Astana’da yeni bir protokol imzalanmıştır.

⁷ YTB, 2016, a.g.e.

EĞİTİM KURUMLARI

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi

4 Mayıs 1993 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türkistan Şehrinde Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna İlişkin Kanun” ile Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi kurulmuştur. Üniversitede 142 örgün öğretim, 54 hazırlık sınıfı, 474 uzaktan eğitim olmak üzere toplam 670 Türk vatandaşı öğrenci öğrenim görmektedir.

Yaygın Mesleki Eğitim Merkezi (YAMEM)

T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi arasında 25/06/1998 tarihinde imzalanan protokol ile Kazakistan Kentau şehrinde 1998 yılında Yaygın Eğitim Merkezi (YAMEM) kurulmuştur. Merkezde Türkiye Türkçesi dil kursu, Halı-kilim, Trikotaj, El Sanatları, Hazır Giyim, Bilgisayar, Kuaförlük, Sıhhi Tesisat ve Doğalgaz, Elektrik Tesisatçılığı, Motorlu Araç Teknolojileri, Mobilya ve Ağaç İşleri ile Nakış kursları verilmiştir. Merkezce kapanana kadar 3480 kursiyere sertifika verilmiştir. Bu merkez 2012-2013 eğitim öğretim yılı sonu itibari ile kapatılmıştır.

Almatı Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi

Türkiye Türkçesinin öğretilmesine katkıda bulunmak, milli, manevi, tarihi bağları güçlendirmek amacıyla 15 Nisan 1996 tarihinde açılmıştır. Merkezde; 1997–2015 yılları arasında 6246 kişiye çeşitli seviyelerde sertifikalar verilmiştir.

BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ

Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde; Kazakistan’a 1992-2012 yılları arasında yükseköğrenim için 5221 devlet bursu kontenjanı verilmiş, bu kontenjanın 3721’i kullanılmış ve bu öğrencilerden 1132’si mezun olarak ülkelerine dönmüştür. 2013-2015 yılları arasında Türkiye burslarından 410 Kazak öğrenci faydalanmıştır.⁸

4. TÜRKİYE – KIRGIZİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ

31 Ağustos 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan Kırgızistan ile Türkiye arasında eğitim ilişkileri 1992 yılı başında ön protokollerin imzalanması ile başlamıştır. Daha sonra 28 Şubat-6 Mart 1992 tarihleri arasında Bakanların da dâhil olduğu bir heyet, ülkelerle ortak yapılacak faaliyetler için mutabakata varmak amacıyla, Kırgızistan’ında içinde bulunduğu Orta Asya Türk Cumhuriyetlerine yaptığı ziyaret sonucunda her ülke eğitim bakanlığı ile Mutabakat Zabıtları imzalanmıştır. Gelişen eğitim ilişkileri sonucunda pek çok anlaşma imzalanmış olup en son eğitim işbirliği anlaşması 28 Haziran 1996 tarihinde Bışkek’te imzalanmıştır. İki ülke arasında gelişen ilişkiler ve eğitim süreçlerindeki değişimlere dayalı olarak 6 Mayıs 2008 tarihinde Ankara’da Eğitim ve Bilim Mutabakat Zaptı imzalanarak eğitim alanında yeni bir protokol imzalanmıştır. Ayrıca 26 Nisan 2011 tarihinde “Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’nin İşleyiş Esaslarına” ilişkin yeni bir anlaşma imzalanmıştır.

⁸ YTB, 2016, a.g.e.

EĞİTİM KURUMLARI

Kırgızistan'da MEB tarafından açılan 1 Anasınıfı, 1 İlkokul, 1 Ortaokul, 1 İmam Hatip Ortaokulu, 1 Anadolu Lisesi, 1 Anadolu Kız Meslek Lisesi, 1 Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi bulunmaktadır.

Bişkek Türk İlkokulu, Ortaokulu, İmam Hatip Ortaokulu ve Anasınıfı

Bişkek Türk İlkokulunda 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibari ile 115 erkek ve 135 kız öğrenci olmak üzere toplam 250 öğrenci, Ortaokulda 86 erkek ve 76 kız öğrenci olmak üzere toplam 162 öğrenci, İmam Hatip Ortaokulunda 25 öğrenci, ve Ana sınıfında 30 erkek 19 kız öğrenci olmak üzere toplam 49 öğrenci vardır. Okulda MEB tarafından görevlendirilen 27 öğretmen görev yapmaktadır. Bişkek Türk Ortaokulundan 2014-2015 eğitim öğretim yılı sonu itibariyle 248 öğrenci mezun olmuştur.

Kırgız-Türk Anadolu Kız Meslek Lisesi

Kırgız-Türk Anadolu Kız Meslek Lisesi, 1992–1993 eğitim öğretim yılı başında açılmıştır. Öğrenciler, 8. sınıfı başarıyla bitiren adaylar arasından sınavla seçilmektedir. Hazırlık + 3 yıl olmak üzere toplam 4 yıl üzerinden eğitim-öğretime devam edilmektedir. Okulda, Kırgızistan'ın çeşitli bölgelerinden gelen öğrencilere parasız yatılı barınma imkânı sağlanmaktadır. Okulda; 2015–2016 öğretim yılı başı itibariyle; 10 Türk ve 6 Kırgız öğretmen görev yapmaktadır. 2015-2016 eğitim-öğretim yılı başı itibariyle okulda, 197 Kırgız kız öğrenci öğrenim görmektedir. Okul, ilk mezunlarını 1996 yılında vermiş olup, 2014-2015 öğretim yılı sonu itibariyle bu güne kadar 623 öğrenci mezun olmuştur.

Kırgız-Türk Anadolu Lisesi

Kırgız-Türk Anadolu Lisesi, 1992-1993 öğretim yılında açılmıştır. 2015–2016 öğretim yılı başı itibariyle; okulda MEB tarafından görevlendirilen 1 müdür, 1 müdür yardımcısı ve 12 öğretmen olmak üzere toplam 14 kişi görev yapmaktadır. 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle 52'si T.C. vatandaşı ve 144'ü Kırgız vatandaşı olmak üzere toplam 196 öğrenci bulunmaktadır. 2014-2015 eğitim öğretim yılı sonu itibariyle de bu güne kadar 491 öğrenci mezun olmuştur.

Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi

Merkez, 29.01.1996 tarihinde eğitim öğretim faaliyetine başlamıştır. Ayrıca Bişkek, Oş ve Celalabat'ta bazı üniversite, lise ve askeri okullarda da Türkçe öğretimi yapılmaktadır. 2015-2016 ders yılının 1.döneminde toplam 1.681 kursiyer kayıt yaptırmış olup, bu kursiyerlerden sertifika programına tabi 787 öğrenciden 554'ü sertifika almıştır, TTÖMER verilerine göre açılış tarihinden itibaren 2015-2016 eğitim-öğretim yılı itibariyle toplam 27.100 kursiyere Türkçe öğretimi verilmiştir.

Kırgızistan–Türkiye Manas Üniversitesi

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümetleri arasında imzalanan anlaşma gereği Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te 1995 yılında kurulmuştur. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi faaliyetlerine 1997-1998 eğitim-öğretim yılında başlamıştır.

Üniversite 2014-2015 Eğitim-Öğretim Yılında 9 Fakülte, 4 Yüksekokul, 1 Meslek Yüksekokulu'nda 4.634 lisans ve önlisans, 2 Enstitüde ise toplam 240 lisansüstü öğrenciye eğitim

vermektedir. Üniversite, 307 İdari, 380 Tam Zamanlı Akademik olmak üzere toplam 687 personelle faaliyetlerini sürdürmektedir. 2014-2015 eğitim-öğretim yılı itibariyle geçmiş 19 yıl içerisinde Üniversite Fakülte ve Yüksekokullarından toplam 4.702 lisans ve önlisans öğrencisini mezun etmiştir.

BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ

Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde; Kırgızistan’a 1992-2012 yılları arasında yükseköğrenim için 5367 devlet bursu kontenjanı verilmiş, bu kontenjanın 3404’ü kullanılmış ve bu öğrencilerden 896’sı mezun olarak ülkelerine dönmüştür. 2013-2015 yılları arasında Türkiye burslarından 311 Kırgız öğrenci faydalanmıştır.⁹

5. TÜRKİYE - ÖZBEKİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ

01 Eylül 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan Özbekistan ile eğitim ilişkileri 1992 yılı başında MEB yetkililerinden oluşan heyetin Türk Cumhuriyetlerine yaptıkları ziyaret ve bu ziyarette iş birliği konularının genel kapsamını belirleyen ön protokollerin imzalanması ile başlamıştır. Daha sonra 28 Şubat-6 Mart 1992 tarihleri arasında aralarında yapılan görüşmelere sonrasında her iki ülke eğitim bakanlığı ile mutabakat zabıtları imzalanmıştır. Fakat 1999 Şubat ayında Özbekistan’da yaşanan olaylardan dolayı anlaşma sürelerinin bitmesi gerekçesiyle Özbekistan’da faaliyet gösteren tüm Özbek-Türk Liselerinin faaliyetine son verilmiş ve Türkiye’deki üniversitelere devam eden Özbek öğrenciler ülkelerine geri çekilmiştir. Gelişen eğitim ilişkileri sonucunda Özbekistan Cumhuriyeti Ali ve Orta Mahsus Talim Vezirliği ile MEB arasında en son 22 Eylül 1994 tarihinde “Eğitim, Uzman Değişimi ve Yetiştirilmesi Alanlarında İşbirliğinin Daha da Geliştirilmesi Hakkında Antlaşma” imzalanmıştır.

EĞİTİM KURUMLARI

Taşkent’te yaşayan Türk vatandaşlarının ilköğretim çağındaki çocukların temel eğitim ihtiyacını karşılamak amacıyla, 21 Ekim 1993 tarihinde açılan “Taşkent Türk İlkokulu” 1998 yılında da Taşkent Türk İlköğretim Okulu olarak değiştirilmiştir. 28.06.1999 tarih ve 10/7910 sayılı yazı ile söz konusu okulun faaliyetine sadece Türk kimliği taşıyanların çocuklarına eğitim vermek şartıyla izin verilmiştir. Taşkent Türk İlkokulu ve Ortaokulunda; 2015–2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle; MEB tarafından görevlendirilen 14 öğretmen görev yapmaktadır. İlkokulda 100, ortaokulda 65 olmak üzere toplam 165 öğrenci öğrenim görmektedir. Ayrıca, okuldan; 1993-1994 öğretim yılından 2014-2015 öğretim yılları arasında toplam 249 öğrenci mezun olmuştur.

BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ

Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde; Özbekistan’a 1992-2012 yılları arasında yükseköğrenim için 3225 devlet bursu kontenjanı verilmiş, bu kontenjanın 1886’sı kullanılmış ve bu öğrencilerden 291’i mezun olarak ülkelerine dönmüştür. 2013-2015 yılları arasında Türkiye burslarından 185 Özbek öğrenci faydalanmıştır .

⁹ YTB, 2016, a.g.e.

6. TÜRKİYE – TÜRKMENİSTAN EĞİTİM İLİŞKİLERİ

27 Ekim 1991 tarihinde bağımsızlığını kazanan Türkmenistan ile eğitim ilişkileri 1992 yılı başında MEB yetkililerinden oluşan heyetin Türk Cumhuriyetlerine yaptıkları ziyaret ve bu ziyarette iş birliği konularının genel kapsamını belirleyen ön protokollerin imzalanması ile başlamıştır. 2000 yılında imzalanan 5. Daimi Komisyon Toplantı Tutanağı ile eğitim alanında işbirliğine devam edilmiştir. 2011 yılında da Daimi Komisyon Toplantısı düzenlenmiştir, ancak tutanak imzalanmamıştır. Eğitim alanında yapılan işbirlikleri en son 15 Ağustos 2014 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Eğitim Alanında İşbirliğine Dair Anlaşma (Avaza Mutabakatı) ile yürümektedir. Söz konusu anlaşma gereği;

1)“Ortak Türkmen Türk Okulu Tüzüğü”

2)“Ortak Türkmen Türk Üniversitesi Tüzüğü”

3)“Türkmenistan Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Arasında Eğitim Alanında İşbirliğinin Geliştirilmesinden Sorumlu Hükümetler arası Ortak Türkmen-Türk Konseyine İlişkin Tüzük ”ün hazırlanması kararlaştırılmıştır. Okul ve üniversitenin işleyişi için hazırlanmış olan Ortak Türkmen-Türk Okulu Anlaşma Taslağı ve Yönetmeliği ile Uluslararası Türkmen-Türk Üniversitesi Kuruluş Anlaşması ve Tüzüğü 28 Ağustos 2015 tarihinde Antalya’da gerçekleştirilmiş olan Eğitim Alanında İşbirliğine Dair Hükümetlerarası Türk-Türkmen Konseyi toplantısında Eğitim Bakanlarının başkanlığında müzakere edilmiştir.

EĞİTİM KURUMLARI

Türkmenistan Aşkabat’ta MEB’ e bağlı Aşkabat Türk İlkokulu, Aşkabat Türk Ortaokulu, Aşkabat Türk Anadolu Lisesi ve Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi ve Aşkabat Yaygın Mesleki Eğitim Merkezi olmak üzere 5 eğitim-öğretim kurumu bulunmaktadır.

Aşkabat Türk İlk Okulu, Orta Okulu ve Anadolu Lisesi

1992 yılında MEB ile Türkmenistan Bilim ve Kültür Bakanlığı arasında yapılan işbirliği Protokolü gereğince, Aşkabat’ta yaşayan Türk ve Türkmen vatandaşlarının ilköğretim çağındaki çocuklarının temel eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1993–1994 eğitim öğretim yılı başında açılarak faaliyetine başlamıştır. 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle 732 öğrenci görmektedir. Aşkabat Türk Orta Okulunda ise 2015–2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle; 416 öğrenci bulunmaktadır. 1993-2015 yılları arasında Aşkabat Türk İlköğretim Okulu’ndan 1015 öğrenci mezun olmuştur. Aşkabat’ ta 1993 yılında açılan Aşkabat Türk Anadolu Lisesinde 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle 257 öğrenci öğrenim görmektedir. 1999-2015 yılları arasında Aşkabat Türk Anadolu Lisesi’nden 792 öğrenci mezun olmuştur.

Aşkabat Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi:

Merkez, Türkmenistan Bilim ve Kültür Bakanlığı ile MEB arasında yapılan 08.04.1993 tarihli anlaşmaya istinaden 1993–1994 eğitim öğretim yılında faaliyetine başlamıştır. Merkezde; 2015-2016 eğitim öğretim yılı başı itibariyle, MEB tarafından görevlendirilen 1 idareci, 7 öğretmen olmak üzere toplam 8 kişi görev yapmakta olup, 223 kursiyer bulunmaktadır. 1993-2015 yılları arasında Aşkabat Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi’nden 10107 kursiyer mezun edilmiştir.

Aşkabat Yaygın Meslekî Eğitim Merkezi

Aşkabat’ ta örgün eğitim kurumlarının yanı sıra bir de mesleki eğitim veren ve 01.05.1996 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı ile Türkmenistan Bilim Bakanlığı arasında imzalanan “**Eğitim Alanında İşbirliği Protokolü**” çerçevesinde açılan “Aşkabat Yaygın Eğitim Merkezi” bulunmaktadır. Merkezde; 2010–2011 eğitim öğretim yılı sonu itibarıyla bugüne kadar **3874** kişiye mesleki eğitim verilmiştir. Merkez 01.04.2013 tarihi itibarıyla kapatılmıştır.

BÜYÜK ÖĞRENCİ PROJESİ

Büyük Öğrenci Projesi çerçevesinde; Türkmenistan’a 1992-2012 yılları arasında yükseköğrenim için 5267 devlet bursu kontenjanı verilmiş, bu kontenjanın 4367’si kullanılmış ve bu öğrencilerden 1733’ü mezun olarak ülkelerine dönmüştür. 2013-2015 yılları arasında Türkiye burslarından 225 Türkmen öğrenci faydalanmıştır.¹⁰

7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Hazırlanan raporda; Türkiye ile Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Azerbaycan arasındaki eğitim ilişkileri genel olarak dört başlık altında incelenmiş ülkeler özelinde istatistiki veriler ise üç ana başlık altında özetlenmiştir. Yukarıda genel olarak istatistiki bilgiler ve yapılması planlanan eğitim işbirliklerine ilişkin anlaşma, eğitim materyalleri desteği, seminer ve diğer işbirliklerine ilişkin genel bilgiler verilmiştir. Bu bölümde ise diğer işbirlikleri haricinde yukarıda açıklanan üç alandaki hedeflerin gerçekleştirilme durumu, anlaşmalar konusunda günümüzde yapılabilecekler, yaklaşık 25 yıllık bir eğitim işbirliği deneyimlerine dayalı olarak gelecekte yapılabilecek faaliyetlere ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Türk Cumhuriyetleri ile yapılan ve ülkeler arasında kalıcı işbirliğinin temelini atması beklenen en önemli proje, Büyük öğrenci projesidir. Bu proje, 1992 yılından itibaren, Türkiye’ye Türk Cumhuriyetleri ve Akıba Topluluklarından burslu olarak öğrenci kabulünü sağlayan çok önemli bir projedir. Bu proje ile Türkiye’nin bağımsızlıklarının hemen ardından, Türk Cumhuriyetleri ile uzun süreli ve kalıcı bir ilişki içine girmek istediği ve her alanda sağlam işbirliklerinin temelini atmak istediği söylenebilir. Bu amaçla oldukça önemli bir sayı olan 25944 kontenjanın Türk Cumhuriyetlerine verildiği görülmektedir. Ancak bu öğrenci kontenjanının yaklaşık % 25’inin mezun olabildiği görülmektedir. Aynı zamanda bursu kesilen öğrenci sayısının mezun olan ve öğrenim gören öğrenci sayısından daha fazla olması da düşündürücü bir sonuçtur. Büyük Öğrenci Projesi kapsamında 2003 yılına kadar Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye’ ye ortaöğretime de öğrenci kabul edilmiştir. Toplamda 3613 öğrenci için verilen kontenjanın yaklaşık % 50’ si kullanılmamış öğrenim için Türkiye’ ye gelen öğrencilerden 890’ ı mezun olabilmektedir. Yine lisans ve lisansüstü öğrencilerde olduğu gibi ortaöğretimde de % 25 oranında öğrencinin başarılı olduğu görülmektedir. Türkiye, Türk Cumhuriyetlerinden 2003 yılından sonra ortaöğretime öğrenci almamaktadır.

2012 yılına kadar MEB Yurt Dışı İlişkiler Genel Müdürlüğünce organize edilen ve Büyük Öğrenci Projesi kapsamında gelen öğrenciler, 2012 yılından itibaren Yurt Dışı Türkler ve Akıba Toplulukları Başkanlığınca organize edilen “Türkiye Bursları” ile Türkiye’ de öğrenim imkanı bulmaktadırlar. Bu kapsamda şu anda Türkiye’ de lisans, yüksek lisans ve doktora kapsamında 12575 öğrenci öğrenim görmektedir. Türk Dili Konuşan ülkeler kategorisi ile “Kazakistan, Türkmenistan, Azerbaycan, Kırgızistan ve Özbekistan” dan 5054 öğrenci Türkiye’ de halen eğitim

¹⁰ YTB, 2016, a.g.e.

görmektedir.¹¹

Türkiye dostu öğrenci yetiştirmeyi ve Türk Dünyasının birbiriyle etkili bir birliktelik kurmasını hedefleyen Büyük Öğrenci Projesi oldukça güzel bir amaçla hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur. Ancak sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde projenin amacı, hedef kitle için beklenen başarı düzeyi ve misyon açısından genel bir değerlendirme yapıldığında sonuçların istenilen düzeyde başarı sağlamadığı söylenebilir. Ancak eğitime yapılan yatırımın uzun soluklu olduğu ve ürünlerinin gelecek süreç içinde de beklendiği unutulmamalıdır. Aynı zamanda ülkeler bazında Türkiye’ de mezuniyet programları yapıldığı ancak törene katılımların sayısının oldukça düşük olduğu söylenebilir. Büyük Öğrenci Projesi ile ilgili olarak, Türkiye’nin hedefi ve üstlendiği misyonun sadece mezun vermekle kalmayıp bu mezunların takibi, Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili işbirlikleri vb. çalışmalarındaki durumlarının da tespiti son derece önemlidir. Başta planlanan ve üzerinden çeyrek asır geçen bir projenin ürünlerinin somut ve verilere dayalı olarak görülmesi gerekir. Bu açıdan mezun takip sistemi, Türk Dünyasında Türkiye Burslusu öğrenciler ve Kamu ve Eğitim diploması adına bunların işlevleri konusu belirsiz ya da kendi olağan seyrine bırakılmış durumdadır.

Büyük Öğrenci Projesi ile ilgili olarak, hali hazırda Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, TİKA veya MEB yetkililerince mezun bilgi sistemi kurulabilir. Mezunlar ve öğrenim gören öğrenciler arasında bir işbirliği ve etkileşim sağlanarak öğrenim görenlerin sorun, beklenti ve gelecek perspektiflerine ışık tutulabilir. Aynı zamanda programın eksiklik ve geliştirilebilecek noktaları yine mezun ve öğrenim gören öğrencilerle birlikte çalışılabilir.

Büyük Öğrenci Projesi ile ilgili olarak yukarıda yapılan yorumlar genel olarak Türkiye ve Türkiye’deki yetkililerin sorumluluklarına ilişkin olarak verildi. Ancak bu proje kapsamında, Kırgızistan, Kazakistan, Azerbaycan, Türkmenistan ve Özbekistan’ a da bir takım yükümlülük ve Türk Dünyası ile ilgili işbirliklerin gelişimi açısından önemli görevler düşmektedir. Bu ülkelerin de anlaşma ve yükümlülükler gereği öğrencilerin takibini yapmaları, kontenjanların kullanılması konusunda hassasiyetle üzerine gidilmesi ve mezunların istihdamı gibi konuları bir misyon gereği takip etmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda Türk Cumhuriyetlerinde, Türkiye’den alınan doktora gibi unvanların tanınması ve denklik problemlerinin olduğu bir gerçek olarak Türkiye Burslusu öğrencilerinin önlerine çıkmaktadır. Böyle sorunlarla mücadele eden ve sonuç almak için uzun zaman çalışan bursiyerler, motivasyon kaybı yaşamakta ve bir misyonun parçası olmaktan daha çok günlük yaşam çabası içinde alanlarından uzaklaşmaktadırlar. Ya da ülkelere döndüklerinde denklik ve iş kaygılarından dolayı Türkiye’deki burslarını kaybederek farklı alanlarda iş hayatına yönelmektedirler. Bu durum tüm Türk Dünyası için yetişmiş kalifiye elemanın kaybına yol açmakta ve toplumlar için itici güç olan akademik bilgi ve beceriye sahip nitelikli elemanların farklı alanlara yönelmesine sebep olmaktadır. Bu gibi durumlar göz önüne alınarak Türk Cumhuriyetlerinin, Türk Keneşi ve Üye ülkelerin ilgili yetkililerinin gerekli önlemleri almaları son derece önemlidir.

Büyük Öğrenci Projesi ile ilgili olarak Özdemir ve Can yapılan araştırmalara dayalı olarak yaşanan problemleri dört başlık altında toplamıştır; *burslar, yurtlar, mezuniyet ve diğer sorunlar*.¹² Yapılan araştırmalarda “Öğrenciler; verilen burs ücretlerini yeterli görmemekte, yurt ortamlarının daha da iyileştirilmesi gerektiği konusunu dile getirmektedirler. Türkiye’den alınan diplomaların denkliğiyle ilgili sorun yaşanan ülkelerle diplomatik kanallarla görüşülmesi gerektiğini ve denklik sorununun çözülmesi gerektiğini dile getirmektedirler. Öğrenciler bazı şehirlerde toplu taşıma ücretlerinden şikâyetçi olduklarını ifade etmektedirler. Üniversite ve bölüm seçimindeki yanlışlıklar

¹¹ <http://www.kdk.gov.tr>

¹² Özdemir, Ç. ve Can, T. (2016). Türkiye’nin Büyük Öğrenci Projesi.

<http://www.21yyte.org/arastirma/ekonomik-arastirmalari-merkezi/2013/06/03/7030/21>

yapıldığını ve üniversite ve üzeri seviyede öğretim için gerekli dil seviyesine sahip olamadıklarını ifade etmektedirler. Bununla birlikte, Türkiye’de çalışmak isteyen başarılı öğrencilerin, çalışma hayatına geçiş süreci kolaylaştırılması ve bu süreci Türkiye’den takip etmesine imkân verilmesini istemektedirler. Ayrıca, mezun öğrencilerle-özellikle burslu olarak öğrenim görenlerin-ilişkileri koparmamak için sağlıklı işleyen bir mezun takip sistemi kurulması ve mezunların birbirleriyle rahatlıkla iletişim kurabilecekleri (çevrimiçi veya yüz-yüze) ortamlar geliştirilmesi...” noktalarının ön plana çıktığı söylenebilir.

Büyük Öğrenci Projesinden sonra hayata geçen ve günümüzde Türkiye’ nin başta Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Topluluklar olmak üzere dünyada yaklaşık 150 ülkeden 140 binin üzerinde öğrencinin başvuru yaptığı “Türkiye Bursları” nda, Büyük Öğrenci Projesinde yaşanan ve soyut, büyük beklentilerinin ötesinde, daha somut, uzun vadeli ve kalıcı eğitim, ekonomik, ticari, siyasi, kültürel ve bilimsel bağların kurulmasına ve geliştirilmesine hizmet edecek projelere önem verilmesi, mezunların takibi, devletler düzeyinde işbirlikleri ve bu işbirliklerinin sonuçlarının değerlendirildiği çalışmaların yapılmasına önem verilmelidir.

Kalkınma Bakanlığının hazırladığı raporda da Türkiye bursları ile ilgili yukarıdaki önerilere ek olarak uygulama süreçleri ışığında aşağıdaki öneriler getirilmiştir; “*Türkiye Bursları programı kapsamında verilen bursların da öğrenci başarısına ve niteliklerine göre kademelendirilmesi ve farklılaştırılması değerlendirilmelidir. Öğrenci seçim ve yerleştirme sürecinde üniversitelerin öncelikleri ve akademik beklentileri karşılanmalıdır. Burslu seçim ve yerleştirme süreciyle, akademik takvim arasında uyum gözetilmelidir. Uluslararası öğrencilere lisansüstü eğitim verebileceği belirlenen üniversitelere kontenjan ayrılarak kendi öğrencilerini seçme yetkisi verilmeli ve böylece üniversitelerin burs sisteminde aktif bir rol üstlenmeleri sağlanmalıdır. Türkiye Bursları gibi genel programların dışında seçim süreci, kriterleri ve burs miktarı farklılaştırılmış burs programları (Fulbright Programı gibi) hayata geçirilebilir*”¹³

Hazırlanan bu raporda Türk Cumhuriyetleri ile Eğitim İlişkileri “Ülkelerdeki Eğitim Kurumları” başlığı altında da özel olarak incelenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından Türk Cumhuriyetleri arasında eğitim alanındaki işbirliğini geliştirmek, yurtdışında yaşayan vatandaşların çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, bu ülke ve toplulukların eğitim öğretimlerine yardımcı olmak, Türkçenin ve Türk kültürünün yaygınlaştırılmasını sağlamak ve bu ülkelerin ihtiyacı olan ara elamanlarını yetiştirmek amacıyla MEB iş birliğinde Türk Cumhuriyetlerinde eğitim- öğretim kurumları açılmıştır. MEB’ na bağlı; Azerbaycan’ da dört, Kırgızistan’ da beş, Özbekistan’ da iki ve Türkmenistan’ da dört olmak üzere toplam on beş eğitim kurumu vardır. Bu kurumlarda, 2015–2016 eğitim öğretim yılı başı itibarıyla; MEB tarafından görevlendirilen 29 yönetici ve 214 öğretmen olmak üzere toplam 243 kişi görev yapmakta olup, toplam 6667 öğrenci ve kursiyer bulunmaktadır.

Türkiye’ nin eğitim alanında Türk Cumhuriyetlerinde doğrudan katkı sağladığı ve görünen yüzü olan eğitim kurumları Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında bir köprü görevi üstlenmektedir. Öyle ki kendi vatandaşları dışında Türk Cumhuriyetlerinin vatandaşlarının kaliteli bir eğitim alması, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasında birer kültür elçisi görevi üstlenmesi amacıyla öğrenci yetiştiren eğitim kurumları 1991 yılından itibaren Türkçe öğretimi başta olmak üzere, meslek edindirme kursları ve örgün eğitim kurumlarında binlerce öğrenciyi hayata hazırlayarak mezun etmektedir. Bu açıdan Türkiye’nin Türk Dünyasında görünen yüzü ve gönüllü elçisi konumunda olan mezunlar Türkiye açısından büyük bir misyon üstlenmişlerdir. Bu misyonun gönüllü elçilerini yetiştiren MEB öğretmen ve yöneticileri de Türkiye’nin bulundukları ülkelerde en önemli temsilcileridir. Bu bilinçle MEB tarafından özel sınavla seçilen ve oryantasyon

¹³ Yalçın, S., Ayhan, M., Ünal, M. ve Karakaş, H. (2014).a.g.e.

eğitimlerinden geçirilen öğretmenlerin sorumluluklarının bilincinde hareket etmeleri ve görevlerini en iyi şekilde sürdürmeleri son derece önemlidir. Türkiye'nin maddi ve manevi yatırımlarının yürütücüleri olan öğretmenler Türk Cumhuriyetlerinde Türkiye ve Türk Dünyası işbirliğinin tesisinde önemli bir görev yürütmektedirler. Eğitim kurumları açılmasının amaçları ve uygulanan programlar genel olarak değerlendirildiğinde sayısal olarak amacın yerine getirildiği söylenebilir. Ancak Kamu ve Eğitim Diplomasinin gereği olarak Türk Dünyası ile işbirlikleri, dil öğrenme, iletişim ve akrabalık bağlarını güçlendirme adına bu kurumların verilere dayalı ve her yıl düzenli olarak merkez teşkilatlarına rapor vermeleri hayati öneme sahiptir.

Türkiye'nin Türk Cumhuriyetlerinde açtığı eğitim kurumları çok önemli bir görevi yerine getirirken bir takım sıkıntılar ve uygulamadan kaynaklanan sorunlarla da karşılaşmaktadırlar. Öğretmenlerin beş yıllığına görevlendirilmeleri ve yıllık olarak görevlendirme sürelerinin uzatılması, görev yaptıkları ülkelerdeki sosyal yaşam ve sağlık hizmetlerinin kalitesi, dilden kaynaklanan problemler, görevli oldukları ülkelerde hizmet puanlarının asgari puan düzeyinden sayılması vb. problemler öğretmen ve yöneticiler açısından zaman zaman motivasyon kayıplarını beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda hizmet alımları ve okulun demirbaşlarının büyük ölçüde Türkiye' den karşılanması zaman kaybı ve buna dayalı farklı sorunları da beraberinde getirmektedir. Aynı zamanda protokoller gereği müfredat ve çalışma koşullarının bağlı oldukları ülke ve Türkiye ile uyumu açısından da bir takım problemlerin yaşanması kaçınılmazdır.

Yukarıda sayılan problemlerin, çoğunluğu maddi kaynaklı ve Bakanlık tarafından özellikle son yıllarda yapılan yatırımlarla yönetici ve öğretmenlerin kısa sürede rahatlatılacağı konulardır. Ancak öğretmen ve yöneticilerin görevli bulundukları süre içinde yaşadıkları mesleki tükenmişlik ve okul ikliminin olumsuz bir hal aldığı durumlar, maddi çözümlerin dışında ve en önemli problem olarak karşılaşılabilecek sorunlardır. Bu açıdan başta Eğitim Müşavirlikleri olmak üzere Merkez teşkilatı ve okul yöneticilerinin bu konularda çalışma yapmaları önemlidir. MEB 4 Mart 2015 tarihinde yayınladığı Uzman Yardımcılarının Tez Konuları¹⁴ içinde Yurt Dışı Teşkilatları ile ilgili konuların da çalışılması gerekliliğini önemle vurgulamıştır. Ancak bununla birlikte oryantasyon eğitimi alan görevli öğretmenlerin yurtdışında da sürekli mesleki gelişimlerine önem verilmelidir.

Türkiye Cumhuriyetinin Türk Cumhuriyetlerinde yükseköğretim kurumları olarak iki üniversitesi bulunmaktadır. Bu üniversitelerden biri olan Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Bışkek' te 1995 yılında kurulmuş ve 2015 yılı itibari ile 4702 öğrenci mezun vermiştir. Türk dünyası için büyük bir misyon görevi yürüten KTMÜ, Türk Cumhuriyetlerinden aldığı öğrenciler ile Türk Dünyasının işbirliğine önemli katkılar sağlamaktadır. Türk Uygarlığı Araştırma Merkezi ve Orta Asya Araştırmaları Merkezi gibi Türk Cumhuriyetleri ve Türk kültür ve işbirliği konularında doğrudan araştırmalar yürüten üniversite Türk Dünyasının işbirliği ve etkileşimine önemli katkılar sağlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyetinin Türk Dünyasında bulunana ikinci yükseköğretim kurumu da Kazakistan' da 1992 yılında açılan Hoca Ahmet Yesevi üniversitesidir. Hoca Ahmet Yesevi üniversitesi de Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde olduğu gibi Türk Dünyası ile ilgili araştırmalar yapan, yetiştirdiği öğrenciler ile Türk Dünyasının etkileşimine önemli katkılar sağlayan bir üniversitedir. Her iki üniversite de yerine getirdikleri bu önemli görevlerini Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinin işbirlikleri konusunda yapacakları süreli yayınlar, araştırmalar ve özellikle Büyük Öğrenci Projesinden başlayarak, Türkiye Bursları ve Mevlana kapsamında Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri ile etkileşime geçmiş öğrenci ve öğretim elemanlarının takip, işbirliği ve proje süreçlerinin yönetimlerini sağlayacak şekilde projeler geliştirmeleri olacaktır.

¹⁴<http://www.sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-uzman-yardimciligi-tez-konulari>

Hazırlanan raporda üçüncü başlık olarak ele alınan konu Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasında imzalanan anlaşma ve protokollerdir. Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığa kavuşmalarını takip eden en kısa zamanda eğitim alanında işbirliklerini geliştirmek adına karşılıklı anlaşma ve protokoller yaparak eğitim alanında önemli uygulamaların hayata geçirilmesi istemiştir. Daha sonraki süreçlerde karşılıklı anlaşmalarla eğitim işbirliği ve ilişkileri sürekli canlı tutulmaya çalışılmıştır. Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında eğitim işbirliklerine ilişkin ön protokoller 1992 yılında imzalanmıştır. Ön protokollerden sonra ülkeler arasında belirlenen ihtiyaç ve gelecek perspektifleri ışığında Kazakistan ile 1997 yılında, Kırgızistan ile 1996 yılında, Azerbaycan ile 2000 yılında, Türkmenistan ile 1996 yılında, Özbekistan ile 1994 yılında anlaşmalar imzalanmış ve yaklaşık on beş yıl Türk Cumhuriyetleri ile eğitim işbirlikleri bu anlaşmalar gereğince yürütülmüştür. Ancak değişen dünya koşulları, gelişen ilişkiler ve eğitim sistemlerinde yaşanan gelişmeler ışığında Kırgızistan’ da 2011, Kazakistan ve Türkmenistan’ da ise 2014 yılında yeniden eğitim işbirliği anlaşmaları imzalanmıştır. Aynı zamanda 28 Ağustos 2015 tarihinde Türkmenistan ile ortak bir üniversite kurulması konusunda anlaşma sağlanmıştır. Yapılan ikili anlaşmalar yaklaşık on beş yılın ardından süreçte yaşanan deneyimlere, ihtiyaç ve ortak ideallere dayalı olarak yeniden güncellenmeye başlanmıştır. Öyle ki Türkmenistan ile yapılan “Avaza Mutabakatı” ile kurumların işleyişine ilişkin yeni tüzük ve uygulamaların güncellenmesi sağlanırken, 2011 yılında Kırgızistan ile yapılan anlaşma gereğince eğitim kurumlarının işleyişi yeniden düzenlenmiş, Büyük Öğrenci Projesinde elde edilen deneyimlere dayalı olarak “Türkiye Burslarının” uygulaması (gerçekçi ve sekiz alanda kullanılan kontenjanlar) ile bu süreçlerin etkili kılınmaya çalışıldığı görülmektedir. Yine Mevlana programı kapsamında 2011 yılında çıkarılan ve sadece öğrenci ve öğretim elemanı değişimlerini esas alan yönetmeliğin; öğretim elemanlarının bölge üniversitelerine gelirken bir proje ile gelmeleri¹⁵ ve proje kapsamında ortaya bir ürün koymaları gibi gelecek adına planlı ve kalıcı şartların istenmesi anlaşma ve yönetmeliklerin zaman içinde etkililiğinin gözden geçirildiğini göstermektedir.

Sonuç olarak Türkiye’nin Türk Cumhuriyetleri ile akrabalık bağlarına dayalı ve işbirliğinin artırılmasına yönelik yirmi beş yıl boyunca yaptığı faaliyetler oldukça önemlidir. Eğitime yapılan yatırım özellikle de kültürel ve akrabalık bağlarının gelişmesi için yapılan yatırımlar oldukça uzun süreli beklentileri içerir. Bu açıdan binlerce öğrencinin Türkiye’ de öğrenim görerek ülkelerine dönmeleri Türkiye’nin Eğitim Diplomasisi adına oldukça önemli bir başarısıdır. Yine ülkelerde açmış olduğu kurumlar ve bu kurumlarda öğrenim alan öğrenciler Türkiye ile Türk Cumhuriyetlerinin gelecek ilişkileri adına en önemli yatırımlarıdır. Ancak yukarıda açıklanan ve uygulama süreçlerinden doğan aksaklıklarında bir an önce dikkate alınması ve eğitim ilişkileri özelinde Türk Cumhuriyetleri ile yapılan tüm işbirliği ve ilişkilerin karşılıklı olarak kısa, orta ve uzun vadeli stratejik planlarının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.

8. KAYNAKLAR

- MEB (2009). Milli Eğitim Bakanlığı, Büyük Öğrenci Projesinin Değerlendirilmesi(1992-2008), Ankara, 2009.
- MEB 2016, Türkiye Ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Eğitim İşbirliği (KTMÜ ORASAM Proje Raporuna İlişkin Veriler)
- KDK 2016, Kamu Diplomasisi Kurumu, <http://www.kdk.gov.tr>

¹⁵ <http://www.yok.gov.tr/web/mevlana/mevlana-yonetmelik>

Özdemir, Ç. ve Can, T. (2016). Türkiye'nin Büyük Öğrenci Projesi.

<http://www.21yyte.org/arastirma/ekonomik-arastirmalari-merkezi/2013/06/03/7030/21>

Yalçın, S., Ayhan, M., Ünal, M. ve Karakaş, H. (2014). Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi Araştırma Projesi Raporu. Kalkınma Araştırmaları Merkezi, Ankara.

YTB 2016, Türkiye Ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Eğitim İşbirliği (KTMÜ ORASAM Proje Raporuna İlişkin Veriler)

YÖK 2016, Türkiye Ve Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Eğitim İşbirliği (KTMÜ ORASAM Proje Raporuna İlişkin Veriler)

<http://www.yok.gov.tr/web/mevlana>

<http://www.sgb.meb.gov.tr/www/mill-egitim-uzman-yardimciligi-tez-konulari>

Келечек колубузда!

Gelecek Elimizde...